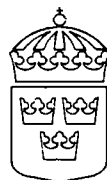

Justitieutskottets betänkande

1989/90:JuU32

Processrättsliga frågor

1989/90
JuU32

Propositionen

I propositionen 1989/90:71 har regeringen (justitiedepartementet) föreslagit att riksdagen antar de i propositionen framlagda förslagen till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i föräldrabalken,
3. lag om ändring i jordabalken,
4. lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1),
5. lag om ändring i lagen (1946:804) om införande av nya rättegångsbalken,
6. lag om ändring i lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden,
7. lag om ändring i lagen (1949:164) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål,
8. lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988),
9. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,
10. lag om ändring i förvaltningsprocesslagen (1971:291),
11. lag om ändring i lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar,
12. lag om ändring i vattenlagen (1983:291),
13. lag om ändring i lagen (1984:649) om företagshypotek, samt
14. lag om ändring i förvaltningslagen (1986:223).

Lagförslagen har — utom såvitt avser förslagen 8 och 12 — granskats av lagrådet. De har den lydelse som framgår av *bilaga*.

Propositionens huvudsakliga innehåll redovisas på s. 3 f.

Motionerna

Motioner väckta med anledning av propositionen

1989/90:Ju20 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åklagarens skyldighet att anlita opartisk sakkunnig och rätt att överklaga åklagarens beslut om anlitande av viss sakkunnig.

1989/90:Ju21 av Ingbritt Irhammar m.fl. (c) vari yrkas

1989/90:JuU32

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett avskaffande av fastighetsdomstolarna, hyres- och arrendenämnderna och bostadsdomstolen samt om behovet av resurser till tingsrätterna,

2. att riksdagen hos regeringen begär att utredningen om översyn av domstolarnas uppgifter, arbetssätt och organisation ges tilläggsdirektiv beträffande sakkunniginstitutet i enlighet med vad i motionen anförts.

1989/90:Ju22 av Britta Bjelle m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om förbättringar av sakkunnigreglerna enligt vad i motionen anförts,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om regler så att experter utan rösträtt kan medverka i rätten i mål där barns villkor är föremål för bedömning,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till att avveckla fastighetsdomstolarna, arrende- och hyresnämnderna samt bostadsdomstolen.

Motioner väckta under allmän motionstid

1988/89:Ju414 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag innebärande att hyresnämnd och bostadsdomstol avskaffas och ärendena överförs till allmän domstol.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:Bo405.

1988/89:Ju419 av Rolf Dahlberg m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en fullständig översyn av systemet med partssammansatta domstolar och specialdomstolar.

1988/89:Ju804 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

4. att riksdagen beslutar att de s.k. eko-domstolarna skall avvecklas fr.o.m. budgetåret 1989/90,

5. att riksdagen hos regeringen begär att en översyn av domstolsorganisationen görs i syfte att minska antalet specialdomstolar,

6. att riksdagen beslutar att avveckla bostadsdomstolen och hyresnämnderna i enlighet med vad i motionen har anförts.

1989/90:Ju412 av Rolf Dahlberg m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en fullständig översyn av systemet med partssammansatta domstolar och specialdomstolar.

1989/90:Ju705 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag innebärande att hyresnämnd och bostadsdomstol avskaffas och ärendena överförs till allmän domstol.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Bo403.

1989/90:Ju708 av Bengt Harding Olson och Margitta Edgren (båda fp) vari yrkas att riksdagen beslutar att 23 kap. rättegångsbalken skall ha följande lydelse: 14 § Undersökningsledaren — — — sakkunnig. Ej må

den vara sakkunnig, som till saken eller till någondera parten står i sådant förhållande, att hans tillförlitlighet därigenom kan anses för-
ringad. Finnes redan — — — förundersökning.

1989/90:Ju803 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att minska antalet specialdomstolar,

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att avveckla bostads-
domstolen och hyresnämnderna i enlighet med vad i motionen anförts.

Utskottet

Inledning

Förfarandet i de allmänna domstolarna regleras i första hand i rättegångsbalken (RB) som trädde i kraft år 1948. Lagstiftningen har fortlöpande anpassats till samhällsutvecklingen. Under senare år har reformarbetet huvudsakligen baserats på det arbete som utförts av den kommitté som tillkallades år 1977 för att se över reglerna för rättegången vid de allmänna domstolarna (rättegångsutredningen). Sålunda reformerades tingsrättsförfarandet år 1988 (prop. 1986/87:89, JuU 31, rskr. 278). Den 1 juli 1989 trädde nya regler om förfarandet i högsta domstolen i kraft (prop. 1988/89:78, JuU20, rskr. 260), och hovrättsförfarandet moderniserades samma år i olika hänseenden (prop. 1988/89:95, JuU23, rskr. 288).

I den proposition som behandlas i detta ärende behandlas i första hand frågor om expertmedverkan m.m. i de allmänna domstolarna. Härutöver behandlas bl.a. vissa frågor om sakkunniginstitutet.

Förslagen i propositionen grundar sig huvudsakligen på rättegångsutredningens delbetänkande (SOU 1987:13) Översyn av rättegångsbalken 3 Expertmedverkan och specialisering samt på slutbetänkandet (Ds 1988:66) Några processrättsliga frågor, vilka remissbehandlats. Till underlaget hör vidare bl.a. en skrivelse från domstolsverket till regeringen om valbarhetskraven för nämndmän och ett förslag från Stockholms tingsrätt till ändrade regler när det gäller huvudförhandling i tvistemål. Även dessa förslag har remissbehandlats.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen avvisas rättegångsutredningens förslag om expertmedverkan i tingsrätt och hovrätt. Däremot föreslås dels att samtliga tingsrätter skall få möjlighet att anlita särskilda experter i mål om kvalificerad ekonomisk brottslighet, eko-mål, dels att de särskilda forumreglerna för sådana brottmål avskaffas. Härutöver föreslås ytterligare ändringar i de regler som styr domstolarnas handläggning av mål och ärenden.

Möjligheten att meddela mellandom föreslås sålunda utvidgad. Domstolarna föreslås också få större möjlighet att rätta fel i sina avgöranden

och en omprövningsmöjlighet föreslås införd när det gäller vissa s.k. domstolsärenden. Besvärstiden, dvs. den tid inom vilken en tingsrätts beslut i mål och ärenden kan överklagas, föreslås ändrad från två till tre veckor. Härigenom blir besvärstiden densamma som tiden för överklagande av domar.

Regeringen föreslår vidare att åklagarens personliga ansvar för rättegångskostnader i brottmål avskaffas. Åklagaren föreslås också få skyldighet att normalt bereda den som misstänks för ett brott eller hans försvarare tillfälle att yttra sig innan åklagaren inhämtar ett sakkunnigutlåtande från någon annan än en myndighet.

Reglerna om behörighetskrav för nämndemän föreslås ändrade så att den som är tjänsteman vid domstol är utesluten från valbarhet till uppdrag som nämndeman.

Slutligen föreslås, i enlighet med ett tidigare riksdagsuttalande, att polismans rätt enligt RB att besluta om husrannsakan inskränks.

Regleringen leder till följdändringar i ett flertal lagar.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1990.

Expertmedverkan m.m.

En huvudprincip i den nuvarande domstolsorganisationen kan sägas vara de allmänna domstolarnas mer eller mindre generella sakliga kompetens och den därmed sammanhängande tanken att en domare bör ha en så bred kunskap om och överblick över hela det juridiska fältet som möjligt. Det är framför allt denna huvudprincip som aktualiseras i rättegångsutredningens betänkande Expertmedverkan och specialisering.

Mot huvudprincipen står att det särskilt under ett tidigare skede skett en viss utveckling mot en ökad specialisering. Denna har skett i olika former, och tre olika modeller kan urskiljas.

En metod har varit att koncentrera en viss typ av mål till vissa domstolar, vilka därjämte ofta tillförts expertkunskap. Detta gäller t.ex. eko-mål. En annan metod har varit att förlägga prövningen av vissa målkategorier till särskilda domstolar. Sådana domstolar är t.ex. arbetsdomstolen, marknadsdomstolen och bostadsdomstolen. Slutligen har viss verksamhet förlagts till särskilda, domstolsliknande nämnder, t.ex. hyres- och arrendenämnderna.

Rättegångsutredningen konstaterade (SOU 1987:13 s. 17) att den specialisering som hittills skett ofta inneburit ökade garantier för en effektiv rättsprocess och materiellt riktiga avgöranden. Detta såg rättegångsutredningen som en effekt av att experter på det aktuella området kunnat medverka som ledamöter i rätten. Rättegångsutredningen pekade emellertid också på de nackdelar för rättskipningen som följer av avsteg från huvudprincipen, främst risken för en utarmning av de allmänna domstolarna. Rättegångsutredningens förslag syftade sålunda till en återgång till ett mer enhetligt domstolsväsende.

Rättegångsutredningens huvudförslag innebar dels att flera av specialdomstolarna skulle avskaffas, dels att det skulle bli möjligt för

tingsrätterna och hovrätterna att förstärka rätten med en eller två expertledamöter i alla slags mål. Förslaget innebar med andra ord att en generell möjlighet till expertmedverkan skulle öppnas.

Förslaget fick ett blandat mottagande av remissinstanserna, och i propositionen tar regeringen avstånd från det. Skälen härför är flera. Bl.a. anför justitieministern (s. 34 ff) att det finns risk att parterna kan misstänka att en expertledamot under överläggningen tillför rätten viktiga sakupplysningar som parterna inte fått tillfälle att bemöta, och hon understryker att det självklart inte är önskvärt att tilltron till domstolsväsendet rubbas av den anledningen. Försiktighet bör därför iakttas med att utvidga användningen av expertledamöter. Hon anför också betänkligheter mot förslaget när det gäller det sätt på vilket expertledamöterna skulle utses — dessa skulle inte utses i förväg utan rätten skulle ha att från fall till fall utse expertledamöter bland personer som i regel saknar erfarenhet av dömande verksamhet — och hon finner den föreslagna ordningen främmande för vår domstolstradition. Hon anför också att en experts bristande domstolsvana kan leda till nackdelar från praktisk synpunkt, och hon ifrågasätter om behovet av en förstärkning av domstolarna i detta hänseende är så stort som rättegångsutredningen hävdar. Slutligen anser hon att det kan hävdas att handläggningen blir mer omsorgsfull, allsidig och begriplig om de lagfarna domarna tvingas att sätta sig in i sakfrågorna från grunden utan experthjälp.

Utskottet delar justitieministerns nu redovisade uppfattning, och rättegångsutredningens förslag om generell möjlighet till expertmedverkan bör alltså inte genomföras. Utskottet vill i detta sammanhang understryka att utskottet, i likhet med justitieministern, slår vakt om principen om de allmänna domstolarnas breda sakliga kompetens och den därmed sammanhängande tanken att en domare bör ha en så djup kunskap om och god överblick över hela det juridiska fältet som möjligt.

Utskottet är emellertid inte berett att gå så långt som krävs i motionerna Ju419, Ju804, Ju412 och Ju803 där en översyn förordas som syftar till att avskaffa *specialdomstolarna*. Det torde stå utom allt tvivel att expertkompetens också fortsättningsvis är starkt påkallad i vissa typer av mål, och utskottet anser inte att någon ytterligare utredning krävs för att komma fram till denna ståndpunkt — frågan om expertmedverkan har fått en grundlig genomlysning i rättegångsutredningens betänkande och även specialdomstolarna har blivit i viss mån belysta. Någon ytterligare beredning är enligt utskottets mening inte erforderlig. Utskottet avstyrker bifall till här aktuella motionsyrkanden.

Utskottet måste alltså konstatera att den hittillsvarande utvecklingen visar att det mer allmänt sett finns behov av expertmedverkan i vissa typer av mål. En följd av utskottets ställningstagande i det föregående är att det behovet även framgent i viss utsträckning kommer att tillgodoses genom specialdomstolar.

När det t.ex. gäller vissa tekniskt komplicerade mål som i dag handläggs vid *fastighetsdomstol* behövs, som justitieministern anför

(s. 39 f), ett särskilt kvalificerat prövningsförfarande. Fastighetsdomstolarna uppfyller de krav som kan ställas i detta hänseende och starka skäl talar för att den specialistkompetens som finns där bör bevaras. Utskottet tar således avstånd från yrkandena i motionerna Ju21 och Ju22 om att avskaffa fastighetsdomstolarna. Utskottet vill i sammanhanget omnämna ett pågående arbete i justitiedepartementet, som omfattar bl.a. frågan om vissa måltyper som i dag handläggs av fastighetsdomstolarna kan övertas av tingsrätterna. En promemoria (Ds 1989:40) har upprättats, och den övervägs för närvarande inom justitiedepartementet efter remissbehandling.

Också när det gäller *hyres- och arrendenämnderna och bostadsdomstolen* finns motionskrav om att de, i enlighet med rättegångsutredningens förslag, skall avskaffas.

Rättegångsutredningens förslag i denna del har under remissbehandlingen mötts av starkt negativa reaktioner bl.a. från hyresgästernas och fastighetsägarnas organisationer. Bl.a. mot den bakgrunden bör förslaget enligt utskottets mening inte genomföras. Frågan om resurser till tingsrätterna, som i detta sammanhang aktualiseras i motion Ju21, är därmed förfallen. Utskottet avstyrker alltså bifall till motionerna Ju414, Ju804, Ju21, Ju22, Ju705 och Ju803 i ifrågavarande delar.

I sammanhanget vill utskottet också nämna att justitieministern i direktiven till domstolsutredningen (dir. 1989:56) konstaterar att organisationen av nämnderna inte är helt lyckad från effektivitets- och kostnadssynpunkt. Utredningen har därför fått i uppdrag att överväga en ordning med gemensamma kanslier för nämnderna och tingsrätterna, möjligen med undantag för de tre största nämnderna.

Det hittills sagda hindrar inte att utskottet anser att det i och för sig är önskvärt med åtgärder som motverkar behovet av ytterligare specialisering inom domstolsväsendet. Sådana åtgärder aktualiseras i motionerna Ju21 och Ju22 där en *utvidgad användning av sakkunnigbeviset* förespråkas. Utskottet är i likhet med justitieministern (se s. 36) positiv till att sådana frågor övervägs närmare. Ett arbete på departementsnivå bör dock anstå till dess att ett pågående, i sammanhanget väsentligt, rättsvetenskapligt forskningsarbete kring sakkunnigbeviset avslutats. Utskottet avstyrker alltså bifall till här behandlade delar av motion Ju21 och Ju22.

Utskottet är inte heller berett att tillstyrka den särskilda konstruktionen för *expertmedverkan i mål rörande barn* som föreslås i motion Ju22. Förslaget går ut på att en expert utan rösträtt skulle medverka som ledamot av rätten i mål där barns villkor är föremål för bedömning. Enligt utskottets uppfattning är det inte en lämplig ordning inom domstolsväsendet att låta experten biträda rätten även vid överläggningen och vid utformningen av domen utan att för den skull ingå i rätten. Om experten skall medverka på angivet sätt i rättens avgörande bör han också ha samma ansvar som en ledamot av rätten. Härtill kommer de betänkligheter som utskottet i det föregående anfört mot en utvidgning av expertmedverkan i domstolarna. Utskottet avstyrker bifall till motion Ju22 i denna del.

Som utskottet nyss konstaterade behövs medverkan av experter i vissa typer av mål, och möjligheten att anlita experter kan i vissa fall behöva utvidgas till fler domstolar. Utskottet tänker här på förslaget i propositionen om att ge alla tingsrätter, och inte som nu är fallet endast vissa av dem, möjlighet att handlägga *eko-mål* i den särskilt kvalificerade sammansättning som anges i 1 kap. 7 och 8 §§ RB, där frågan om expertmedverkan i sådana brottmål regleras för tingsrätternas del. Enligt utskottets bedömning bör regeringsförslaget medföra att en större andel av eko-målen i fortsättningen kommer att avgöras i den mer kvalificerade sammansättningen. Härigenom skapas ökade förutsättningar för domstolens ledamöter att förstå och objektivt analysera det av parterna framlagda processmaterialet, något som utskottet med hänvisning till sina tidigare uttalanden i frågan (se JuU 1984/85:39 s. 11 f), anser önskvärt. Genom att avskaffa koncentrationen skulle man således, som justitieministern anför (s. 38), skapa bättre förutsättningar för ett användande av de särskilda sammansättningsreglerna i komplicerade brottmål och för ett effektivare utnyttjande av domstolsväsendets samlade kompetens inom området. Utskottet ställer sig bakom regeringsförslaget i denna del. Härigenom är yrkandet i motion Ju804 om ett avskaffande av eko-domstolarna tillgodosett.

Sakkunnigbeviset i brottmål

I propositionen föreslås att en regel införs om skyldighet för förundersökningsledaren i brottmål att, om inte särskilda skäl föreligger, låta den misstänkte lämna synpunkter på val av sakkunnig innan sakkunnigutlåtande inhämtas.

I anslutning till förslaget behandlar utskottet några motionskrav. Detta gäller önskemålen i motionerna Ju20 och Ju708 att ett uttryckligt krav på opartiskhet skall gälla även för sakkunnig som utses under förundersökningen, och kravet i motion Ju20 att åklagarens beslut om anlåtande av viss sakkunnig skall kunna överklagas.

Mot regeringsförslaget finns ingen erinran och utskottet förordar att det genomförs.

Beträffande offentliga sakkunniga, som utses av rätten, finns en föreskrift i 40 kap. 2 § RB att den sakkunnige inte får stå i sådant förhållande till saken eller till någon av parterna att hans tillförlitlighet därigenom kan anses förringad. En motsvarande uttrycklig bestämmelse saknas när det gäller sakkunnig som utses av åklagaren enligt 23 kap. 14 § RB.

Genom den ordning med möjlighet för den misstänkte att yttra sig i fråga om valet av sakkunnig, som utskottet nyss förordat, kommer den misstänkte att beredas tillfälle att i större utsträckning än för närvarande påverka valet av sakkunnig. Om den misstänkte och förundersökningsledaren, normalt åklagaren, har olika uppfattning om valet av sakkunnig är det, anser utskottet vidare, i det närmaste självklart att denne jämlikt 23 kap. 14 § överlämnar frågan till rättens prövning. Regleringen i 40 kap. 2 § blir då direkt tillämplig. Utskottet vill vidare erinra om att det i RB och andra författningar ställs stränga krav på

förundersökningen i fråga om kvalitet och fullständighet. Förundersökningen skall sålunda bedrivas objektivt, och inte endast de omständigheter som talar emot den misstänkte utan även de omständigheter som är gynnsamma för honom skall beaktas, och bevis som talar till hans förmån skall tillvaratas. Härav följer, som justitieministern framhåller (s. 71) att åklagaren är skyldig att se till att den sakkunnige han anlitar är tillförlitlig i alla hänseenden. Den nuvarande regleringen kan alltså inte tas till intäkt för att kravet på objektivitet och opartiskhet skulle vara lägre när det gäller sakkunnig som förordnats av åklagaren än när det gäller sakkunnig som förordnats av rätten.

Mot denna bakgrund anser utskottet att de krav som framställs i motionerna Ju20 och Ju708 i allt väsentligt är tillgodosedda, och utskottet avstyrker bifall till här behandlade motionsyrkanden.

När det sedan gäller möjligheten att överklaga beslut om sakkunnig som utsetts under förundersökningen gäller, i fråga om beslut som fattats av åklagare, att den misstänkte kan begära att beslutet överprövas av högre åklagare (se JuU 1984/85:30 s. 3 f). Så till vida är alltså yrkandet i motion Ju20 tillgodosett redan genom gällande ordning, och utskottet avstyrker bifall till motionen i denna del.

Utskottet vill i sammanhanget nämna att ett beslut om sakkunnig som fattas av rätten, t.ex. efter det att frågan om förordnande av sakkunnig hänskjutits dit av åklagaren, får överklagas endast i samband med talan mot dom eller slutligt beslut i målet. Detta överensstämmer med vad som även eljest i princip gäller i fråga om rättens beslut om bevisning i rättegång (jfr 49 kap. 4 och 8 §§ RB).

Övrigt

Propositionen innehåller som framgått redan i det inledande avsnittet om propositionens huvudsakliga innehåll ett flertal förslag om ändringar i främst RB som syftar till att i första hand på olika sätt förenkla och skynda på handläggningen i domstolarna.

Utskottet finner för sin del förslagen väl avvägda och har ingenting att erinra mot dem.

Under ärendets beredning har det uppmärksammats att ytterligare en ändring av nyssnämnda karaktär bör göras. Det gäller bestämmelsen om besvärstidens längd i 16 kap. 9 § konkurslagen (1987:672). Besvärstiden bör ändras till tre veckor.

Utskottet vill till sist även ge uttryck för sin tillfredsställelse över att den av utskottet aktualiserade frågan om inskränkningar i polismans rätt enligt RB att besluta om husrannsakan (se 1988/89:JuU25 s. 29 f) nu får en lösning.

I övrigt har utskottet ingenting att anföra med anledning av propositionen eller motionerna.

Utskottet hemställer

1. beträffande *översyn av specialdomstolarna*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Ju419, motion 1988/89:Ju804 yrkande 5, motion 1989/90:Ju412 och motion 1989/90:Ju803 yrkande 4,

res. 1 (m, fp)

2. beträffande *fastighetsdomstolarna*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju21 yrkande 1 i denna del och motion 1989/90:Ju22 yrkande 3 i denna del,

res. 2 (fp, c)

3. beträffande *hyresnämnd och bostadsdomstol m.m.*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Ju414, motion 1988/89:Ju804 yrkande 6, motion 1989/90:Ju21 yrkande 1 i denna del, motion 1989/90:Ju22 yrkande 3 i denna del, motion 1989/90:Ju705 och motion 1989/90:Ju803 yrkande 5,

res. 3 (m, fp, c)

4. beträffande *utvidgad användning av sakkunnigbeviset*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju21 yrkande 2 och motion 1989/90:Ju22 yrkande 1,

res. 4 (fp, c)

5. beträffande *expertmedverkan i mål rörande barn*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju22 yrkande 2,

res. 5 (fp, vpk)

6. beträffande *handläggningen av eko-mål*
att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:71 och med anledning av motion 1988/89:Ju804 yrkande 4 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken såvitt avser 1 kap. 7 och 8 §§,

7. beträffande *utseende av sakkunnig under förundersökning*
att riksdagen avstyrker motion 1989/90:Ju20 i denna del och motion 1989/90:Ju708,

res. 6 (vpk)

8. beträffande *överklagande av beslut om sakkunnig*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju20 i denna del,

res. 7 (vpk)

9. beträffande *konkurslagen*
att riksdagen beslutar att anta följande

Förslag till Lag om ändring i konkurslagen (1987:672)

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 9 § konkurslagen (1987:672) skall ha följande lydelse.

9 §

Ett sådant beslut av tingsrätten som avses i 5 § får överklagas genom besvär i hovrätten. Överklagandet skall ske inom *två* veckor från den dag då beslutet meddelades. Är det fråga om ett konkursbeslut eller ett beslut om nedläggning av en konkurs på grund av frivillig uppgörelse, räknas dock tiden för överklagande från den dag då kungörelsen om beslutet var införd i Post- och Inrikes Tidningar.

Beslut om åläggande av reseförbud, om skyldighet för gäldenären att lämna ifrån sig sitt pass, om förbud att utfärda pass samt om någons häktande eller kvarhållande i häkte får överklagas utan inskränkning till viss tid. Detsamma gäller klagan mot ett beslut på den grunden att förfarandet onödigt uppehålls genom beslutet.

Ett sådant beslut av tingsrätten som avses i 5 § får överklagas genom besvär i hovrätten. Överklagandet skall ske inom *tre* veckor från den dag då beslutet meddelades. Är det fråga om ett konkursbeslut eller ett beslut om nedläggning av en konkurs på grund av frivillig uppgörelse, räknas dock tiden för överklagande från den dag då kungörelsen om beslutet var införd i Post- och Inrikes Tidningar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990. Äldre bestämmelser gäller dock i fråga om tid för besvär över beslut som meddelats före ikraftträdandet.

10. beträffande *förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken i övrigt*

att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken i den mån det inte omfattas av vad utskottet hemställt ovan.

11. beträffande *övriga lagförslag*

att riksdagen antar de i propositionen framlagda förslagen till

- a. lag om ändring i föräldrabalken,
- b. lag om ändring i jordabalken,
- c. lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1),
- d. lag om ändring i lagen (1946:804) om införande av nya rättegångsbalken,
- e. lag om ändring i lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden,
- f. lag om ändring i lagen (1949:164) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål,
- g. lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988),
- h. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,
- i. lag om ändring i förvaltningsprocesslagen (1971:291),
- j. lag om ändring i lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar,
- k. lag om ändring i vattenlagen (1983:291),
- l. lag om ändring i lagen (1984:649) om företagshypotek, samt
- m. lag om ändring i förvaltningslagen (1986:223).

På justitieutskottets vägnar

Britta Bjelle

Närvarande: Britta Bjelle (fp), Lars-Erik Lövdén (s), Ulla-Britt Åbark (s), Jerry Martinger (m), Birthe Sörestedt (s), Göthe Knutson (m), Göran Magnusson (s), Eva Johansson (s), Björn Ericson (s), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c), Berith Eriksson (vpk), Inger Schörling (mp), Sigrid Bolkéus (s), Barbro Andersson (s) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c).

Reservationer

1. Översyn av specialdomstolarna (mom. 1)

Britta Bjelle (fp), Jerry Martinger (m), Göthe Knutson (m), Lars Sundin (fp) och Göran Ericsson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Utskottet är" och slutar med "aktuella motionsyrkanden" bort ha följande lydelse:

Mot den bakgrunden anser utskottet förslaget i motionerna Ju419, Ju804, Ju412 och Ju803 om en översyn av specialdomstolarna väl värt att överväga närmare. En sådan översyn bör göras med utgångspunkten att flertalet specialdomstolar skall avskaffas, och utskottet vill särskilt understryka att starka rättssäkerhetsskäl talar för en förändring i den riktningen. Utskottet vill i sammanhanget nämna att rättegångsutredningen kom fram till att detta borde vara möjligt; låt vara att rättegångsutredningen därvid utgick från det förslag om expertmedverkan som utskottet nu avvisat. Utskottets ställningstagande i den delen hindrar dock inte att utskottet kan tänka sig andra former av expertmedverkan när det behövs, och rättegångsutredningens betänkanden bör åtminstone delvis kunna tjäna som underlag för förnyade överväganden i frågan. Utskottets mening är att det är lämpligt att frågan om avskaffande av specialdomstolarna i hela dess vidd tas upp i domstolsutredningen. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *översyn av specialdomstolarna*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Ju419, motion 1988/89:Ju804 yrkande 5, motion 1989/90:Ju412 och motion 1989/90:Ju803 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Fastighetsdomstolarna (mom. 2)

1989/90:JuU32

Britta Bjelle (fp), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "När det" och på s. 6 slutar med "efter remissbehandling" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser emellertid att fastighetsdomstolarna inte tillhör de specialdomstolar som även fortsättningsvis behövs. Utskottet kan således inte dela justitieministerns uppfattning på denna punkt. Enligt utskottets uppfattning finns det varken principiella eller oöverkomliga praktiska hinder mot att de tvister som i dag avgörs i fastighetsdomstolarna överflyttas till de allmänna domstolarna. En sådan överflyttning bör lämpligen förberedas av domstolsutredning, vars direktiv sålunda bör kompletteras i detta hänseende. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *fastighetsdomstolarna*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju21 yrkande 1 i denna del och motion 1989/90:Ju22 yrkande 3 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Hyresnämnd och bostadsdomstol (mom. 3)

Britta Bjelle (fp), Jerry Martinger (m), Göthe Knutson (m), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c), Göran Ericsson (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Rättegångsutredningens förslag" och slutar med "ifrågavarande delar" bort ha följande lydelse:

Rättegångsutredningens förslag i denna del har under remissbehandlingen mötts av starkt negativa reaktioner bl.a. från hyresgästernas och fastighetsägarnas organisationer. Utskottet anser det för sin del utifrån principiella utgångspunkter betänkligt att intresseorganisationer, vilket här är fallet, är representerade i de dömande organen, och utskottet är inte heller berett att medverka till att organisationerna ges ett avgörande inflytande i organisationsfrågan. Utskottets uppfattning är sålunda att rättegångsutredningens förslag i denna del bör genomföras. Att utskottets uppfattning är välgrundad bekräftas också av att justitieministern i direktiven till domstolsutredningen (dir. 1989:56) konstaterar att organisationen av hyres- och arrendenämnderna inte är helt lyckad från effektivitets- och kostnadssynpunkt. Regeringen bör sålunda få i uppdrag att snarast lägga fram ett förslag för riksdagen som innebär att nämndernas och bostadsdomstolens verksamhet överförs till de allmänna domstolarna och som även innefattar erforderliga resursförstärkningar, främst till de små tingsrätterna. Vad utskottet med anledning

av motionerna Ju414, Ju804, Ju21, Ju22, Ju705 och Ju803 i här behandlade delar anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *hyresnämnd och bostadsdomstol m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Ju414, motion 1988/89:Ju804 yrkande 6, motion 1989/90:Ju21 yrkande 1 i denna del, motion 1989/90:Ju22 yrkande 3 i denna del, motion 1989/90:Ju705 och motion 1989/90:Ju803 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Utvidgad användning av sakkunnigbeviset (mom. 4)

Britta Bjelle (fp), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Det hittills sagda" och slutar med "och Ju22" bort ha följande lydelse:

Det hittills sagda hindrar inte att utskottet anser att det i och för sig är önskvärt med åtgärder som motverkar behovet av ytterligare specialisering inom domstolsväsendet. Sådana åtgärder aktualiseras i motionerna Ju21 och Ju22 där en utvidgad användning av sakkunnigbeviset förespråkas. Utskottet anser i likhet med motionärerna att möjligheten att i större utsträckning anlita sakkunniga under bl.a. det förberedande skedet av målet bör utredas närmare. I det sammanhanget bör också övervägas om inte kostnaden för den sakkunniges medverkan i större utsträckning än för närvarande bör kunna stanna på statsverket. Utredningsarbetet, som bör påbörjas genast, bör också ta del av de rön som gjorts inom den pågående rättsvetenskapliga forskningen på området och synpunkter av värde bör naturligtvis tas till vara. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *utvidgad användning av sakkunnigbeviset*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju21 yrkande 2 och motion 1989/90:Ju yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Expertmedverkan i mål rörande barn (mom. 5)

Britta Bjelle (fp), Lars Sundin (fp) och Berith Eriksson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Utskottet är" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet är berett att tillstyrka att den särskilda konstruktionen för expertmedverkan i mål om barn som föreslås i motion Ju22 prövas. Förslaget går ut på att en expert utan rösträtt skall medverka som ledamot av rätten i mål där barns villkor är föremål för bedömning. Utskottet finner det för sin del särskilt angeläget att behovet av expertkunskap garanteras i sådana mål. Genom den föreslagna ord-

ningen skulle rätten kunna tillföras kvalificerad kunskap om barns utveckling och behov utan att vissa av de nackdelar som utskottet i det föregående nämnt när det gäller expertmedverkan i domstolarna skulle uppstå. Regeringen bör snarast lägga fram ett förslag till försöksverksamhet med den angivna inriktningen.

dels att utskottets hemställan under moment 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *expertmedverkan i mål rörande barn*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju22 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

6. Utseende av sakkunnig under förundersökning (mom. 7)

Berith Eriksson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Mot denna" och slutar med "behandlade motionsyrkanden" bort ha följande lydelse:

Trots vad utskottet nu anför anser utskottet att förslaget i motion Ju20, som innebär att det skall *uttryckligen* föreskrivas att åklagaren endast får anlita opartiska sakkunniga har fog för sig. Det har visat sig att innebörden i den nuvarande regleringen inte är alldeles tydlig och att den ifrågasätts av en bred allmänhet. Detta är ägnat att minska tilltron till rättsväsendet och pekar enligt utskottets mening på att det finns behov av en uttrycklig reglering i rättegångsbalken. Regeringen bör få i uppdrag att snarast lägga fram ett förslag för riksdagen. Vad utskottet nu anför bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *utseende av sakkunnig under förundersökning*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju20 i denna del och motion 1989/90:Ju708 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

7. Överklagande av beslut om sakkunnig (mom. 8)

Berith Eriksson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "När det" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

I motion Ju20 framförs krav på att åklagarens beslut om sakkunnig skall kunna överklagas av den misstänkte.

När det gäller möjligheten att överklaga beslut om sakkunnig som utsetts under förundersökningen gäller, i fråga om beslut som fattats av åklagare, att den misstänkte kan begära att beslutet överprövas av högre åklagare (se JuU 1984/85:30 s. 3 f). Rätten till överprövning är emellertid, som framgår i det nyssnämnda betänkandet, inte uttryckligt reglerad. På denna punkt erfordras enligt utskottets mening ett klagö-

rande, och utskottet tillstyrker bifall till motionen. Regeringen bör snarast lägga fram ett förslag för riksdagen. Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 8 bort ha följande lydelse:

8. *beträffande överklagande av beslut om sakkunnig*
att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju20 i denna del
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken¹

dels att 1 kap. 7 § skall upphöra att gälla,

dels att i 50 kap. 3 §, 51 kap. 3 §, 52 kap. 2 §, 55 kap. 3 § och 56 kap. 3 § orden "på föreskrivet sätt eller" skall utgå,

dels att 1 kap. 8 §, 17 kap. 5 och 15 §§, 23 kap. 14 §, 28 kap. 4 och 5 §§, 30 kap. 13 §, 31 kap. 1–6, 10 och 11 §§, 48 kap. 12 a §, 49 kap. 12 §, 52 kap. 1 § samt 55 kap. 12 a § skall ha följande lydelse,

dels att det i balken skall införas tre nya paragrafer, 18 kap. 16 §, 49 kap. 1 a § och 54 kap. 1 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

8 §²

Utöver vad som följer av 3 b § får i en tingsrätt, som avses i 7 §, vid prövning av där avsedda mål såsom särskilda ledamöter ingå, var för sig eller tillsammans,

Utöver vad som följer av 3 b § får, vid prövning av vidlyftiga eller annars särskilt krävande mål om allmänt åtal i vilka bedömningen av ekonomiska eller skatterättsliga förhållanden har väsentlig betydelse, såsom särskilda ledamöter ingå, var för sig eller tillsammans,

1. en person som förordnats som ekonomisk expert enligt 4 kap. 10 a §, om det finns behov av särskild fackkunskap inom rätten i fråga om ekonomiska förhållanden,

2. en person som är eller har varit lagfaren domare i allmän förvaltningsdomstol, om det finns behov av särskild fackkunskap inom rätten i fråga om skatterättsliga förhållanden.

Deltar särskild ledamot vid huvudförhandlingen, gäller i fråga om antalet nämndemän 3 b § första stycket andra och tredje meningarna samt tredje stycket.

17 kap.

5 §³

Handläggas i en rättegång talan om fastställelse, huruvida visst rättsförhållande består eller icke består, och tillika talan, vars prövning beror därav, må särskild dom givas över fastställelsestalan. Beror eljest prövningen av viss talan av annan talan,

Beror prövningen av en viss talan av en annan talan som handläggs i samma rättegång, får särskild dom ges över den talan.

¹ Senaste lydelse av

1 kap. 7 § 1985: 1415

50 kap. 3 § 1973: 240

51 kap. 3 § 1973: 240

52 kap. 2 § 1973: 240

55 kap. 3 § 1973: 240

56 kap. 3 § 1973: 240.

² Senaste lydelse 1989: 656.

³ Senaste lydelse 1971: 218.

som handlägges i samma rättegång, må ock särskild dom givas över den talan.

Är beträffande samma käromål fråga om flera omständigheter, som var för sig äro av omedelbar betydelse för utgången, och finnes med hänsyn till utredningen lämpligt, att sådan del av målet avgöres för sig, må på parts begäran särskild dom givas däröver; mot parts bestridande må sådan dom ej givas med mindre synnerliga skäl äro därtill.

Då särskild dom enligt denna paragraf givits, äge rätten förordna, att målet i övrigt skall vila, till dess domen vunnit laga kraft.

Finner rätten på grund av anmärkning eller eljest, att dom eller beslut till följd av skrivfel, misräkning eller annat dylikt förbiseende innehåller uppenbar oriktighet, meddele rätten, sedan parterna erhållit tillfälle att yttra sig, beslut om rättelse.

Rättelse skall antecknas å huvudskriften av domen eller beslutet eller, då beslutet intagits i protokoll, i detta så ock, om det kan ske, å utskrift av domen eller beslutet; därvid skall tillika angivas den dag, då anteckningen göres.

Om det är lämpligt med hänsyn till utredningen, får särskild dom ges över en av flera omständigheter, som var för sig är av omedelbar betydelse för utgången, eller över hur en viss i målet uppkommen fråga, som främst angår rättstillämpningen, skall bedömas vid avgörande av saken.

När särskild dom ges enligt denna paragraf, får rätten bestämma att målet i övrigt skall vila till dess domen har vunnit laga kraft.

15 §

Om rätten finner att en dom eller ett beslut innehåller någon uppenbar oriktighet till följd av rättens eller någon annans skrivfel, räknfel eller liknande förbiseende, får rätten besluta om rättelse.

Har rätten av förbiseende underlåtit att fatta ett beslut som skulle ha meddelats i samband med en dom eller ett slutligt beslut, får rätten komplettera sitt avgörande inom två veckor från det att avgörandet meddelades.

Innan beslut om rättelse eller komplettering fattas, skall parterna ha fått tillfälle att yttra sig, om det inte är uppenbart obehövt. Beslutet skall om möjligt antecknas på varje exemplar av det avgörande som rättats.

18 kap.

16 §

I mål där en myndighet för talan på det allmännas vägnar utan att talan avser tillvaratagande av statens eller någon annans enskilda rätt tillämpas i fråga om rättegångskostnader bestämmelserna i 31 kap., om annat inte är föreskrivet.

23 kap.

14 §⁴

Undersökningsledaren *ä*ge inhämta yttrande av sakkunnig. *Finnes* redan under förundersökningen sakkunnig böra utses av rätten, *ä*ge undersökningsledaren framställa begäran *därom*. Han *ä*ge ock hos rätten begära föreläggande, att skriftligt bevis skall företes eller föremål tillhandahållas för besiktning, eller förordnande, att allmän handling som kan *antagas ä*ga betydelse som bevis skall tillhandahållas vid förundersökningen.

Undersökningsledaren *får* inhämta yttrande *från en* sakkunnig. *Innan ett yttrande inhämtas från någon annan än en myndighet, skall den som misstänks för brottet eller hans försvarare ges tillfälle att yttra sig om valet av sakkunnig, om inte särskilda skäl talar mot detta.*

Om en sakkunnig redan under förundersökningen bör utses av rätten, får undersökningsledaren framställa begäran om det. Han får också hos rätten begära föreläggande att skriftligt bevis skall företes eller föremål tillhandahållas för besiktning eller förordnande att allmän handling som kan antas ha betydelse som bevis skall tillhandahållas vid förundersökningen.

28 kap.

4 §⁵

Förordnande om husrannsakan meddelas av undersökningsledaren, åklagaren eller rätten. Förordnande om husrannsakan för delgivning av stämning i brottmål skall alltid meddelas av rätten. Kan i annat fall husrannsakan antas bli av stor omfattning eller medföra synnerlig olägenhet för den hos vilken åtgärden företas, bör, om ej fara är i dröjsmål, åtgärden inte vidtas utan rättens förordnande.

Förordnande om husrannsakan meddelas, *utom i fall som avses i tredje stycket*, av undersökningsledaren, åklagaren eller rätten. Förordnande om husrannsakan för delgivning av stämning i brottmål skall alltid meddelas av rätten. Kan i annat fall husrannsakan antas bli av stor omfattning eller medföra synnerlig olägenhet för den hos vilken åtgärden företas, bör, om ej fara är i dröjsmål, åtgärden inte vidtas utan rättens förordnande.

Fråga om husrannsakan får rätten ta upp på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren. Efter åtalet får rätten även på yrkande av målsägande eller självant ta upp en sådan fråga. Fråga om husrannsakan för delgivning av stämning i brottmål tas upp av rätten självant eller på yrkande av polismyndighet eller åklagaren.

Förordnande om husrannsakan för eftersökande av den som skall häktas enligt beslut som avses i 24 kap. 17 § tredje stycket eller hämtas till inställelse vid rätten meddelas av polismyndighet eller polisman enligt bestämmelser i polislagen (1984: 387).

⁴ Senaste lydelse 1980: 101.⁵ Senaste lydelse 1985: 267.

5 §⁶

Utan förordnande, som sägs i 4 §, får polisman företa husrannsakan, om åtgärden har till syfte att eftersöka den som skall gripas, anhållas eller häktas eller hämtas till förhör eller till inställelse vid rätten eller att verkställa beslag av föremål, som på färsk gärning följts eller spårats, så ock eljest, då fara är i dröjsmål. Vad som sagts nu gäller ej husrannsakan för delgivning av stämning i brottmål.

Utan förordnande, som sägs i 4 §, får polisman företa husrannsakan, om fara är i dröjsmål. Vad som sagts nu gäller ej husrannsakan för delgivning av stämning i brottmål.

30 kap.

13 §

Finner rätten på grund av anmärkning eller eljest, att dom eller beslut till följd av skrivfel, missräkning eller annat dylikt förbiseende innehåller uppenbar oriktighet, meddele rätten, sedan parterna erhållit tillfälle att yttra sig, beslut om rättelse.

Om rätten finner att en dom eller ett beslut innehåller någon uppenbar oriktighet till följd av rättens eller någon annans skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende, får rätten besluta om rättelse.

Har rätten av förbiseende underlåtit att fatta ett beslut som skulle ha meddelats i samband med en dom eller ett slutligt beslut, får rätten komplettera sitt avgörande inom två veckor från det att avgörandet meddelades.

Har den dömda lämnat oriktiga uppgifter om sitt namn eller personnummer utan att detta avslöjats under rättegången, får rätten på åklagarens begäran besluta om rättelse av sitt avgörande.

Rättelse skall antecknas å huvudskriften av domen eller beslutet eller, då beslutet intagits i protokoll, i detta så ock, om det kan ske, å utskrift av domen eller beslutet; därvid skall tillika angivas den dag, då anteckningen göres.

Innan beslut om rättelse eller komplettering fattas, skall parterna ha fått tillfälle att yttra sig, om det inte är uppenbart obehövligt. Beslutet skall om möjligt antecknas på varje exemplar av det avgörande som rättats.

31 kap.

1 §⁷

Dömes i mål, vari åklagare för talan, den tilltalade för brottet, skall han till statsverket återgälda vad enligt rättens beslut av allmänna medel utgått för hans inställelse vid

Döms den tilltalade för brottet i ett mål där åklagaren för talan, skall den tilltalade ersätta staten vad som enligt rättens beslut betalats av allmänna medel för hans in-

⁶ Senaste lydelse 1985: 267.

⁷ Senaste lydelse 1983: 920.

rätten under förundersökningen, till vittne eller sakkunnig eller eljest för bevisning under förundersökningen eller i rättegången samt i ersättning till försvarare så ock statsverkets kostnad för hans hämtande till rätten. Den tilltalade vare dock ej ersättningsskyldig för kostnad, som icke skäligen varit påkallad för utredningen, eller för kostnad, som vållats genom vårdslöshet eller försummelse av annan än den tilltalade, hans ombud eller av honom utsedd försvarare. Han vare ej heller i annat fall än som sägs i 4 § första stycket skyldig att betala mera än som motsvarar det för honom gällande maximibeloppet för rätts-hjälpsavgift vid allmän rättshjälpen enligt rättshjälpslagen (1972:429).

Om den tilltalade har haft offentlig försvarare i målet, skall vid tillämpning av första stycket sista meningen hans maximibelopp för rättshjälpsavgiften minskas med vad han har betalat i rådgivningsavgift till försvararen.

Vad den tilltalade enligt första stycket skall återbetala får jämkas eller efterges, om skäl härtill föreligger med hänsyn till den tilltalades brottslighet eller hans personliga och ekonomiska förhållanden.

Om det belopp som den tilltalade skulle vara skyldig att ersätta understiger en viss av regeringen fastställd gräns, skall ersättningsskyldighet inte åläggas.

2 §*

Frikänns tilltalad i mål, vari åklagare för talan, eller avvisas eller avskrivs av åklagare väckt åtal, kan rätten av allmänna medel tillerkänna den tilltalade ersättning för hans kostnad för försvarare, för rådgiv-

ställelse vid rätten under förundersökningen, för bevisning under förundersökningen eller i rättegången samt i ersättning till försvarare. Han skall också ersätta staten för kostnaden att hämta honom till rätten.

Ersättningsskyldigheten omfattar dock inte kostnader, som inte skäligen varit motiverade för utredningen, eller kostnader, som vållats genom vårdslöshet eller försummelse av någon annan än den tilltalade, hans ombud eller försvarare som utsetts av honom.

Den tilltalade är inte i annat fall än som sägs i 4 § första stycket skyldig att betala mera än som motsvarar det för honom gällande maximibeloppet för rättshjälpsavgift vid allmän rättshjälpen enligt rättshjälpslagen (1972:429). Har han haft offentlig försvarare i målet, skall maximibeloppet minskas med vad han har betalat i rådgivningsavgift till försvararen.

Vad den tilltalade skall betala får jämkas eller efterges, om skäl härtill föreligger med hänsyn till den tilltalades brottslighet eller hans personliga och ekonomiska förhållanden.

Frikänns den tilltalade i mål, där åklagaren för talan, eller avvisas eller avskrivs åtal som är väckt av åklagaren, kan rätten besluta att den tilltalade skall få ersättning av allmänna medel för sina kostnader

* Senaste lydelse 1983:920.

ning enligt rättshjälpslagen (1972:429), för vittne eller sakkunnig eller eljest för bevisning under förundersökningen eller i rättegången samt för delgivning och för utskrift av protokoll eller annat dylikt, såvitt kostnaden skäligen varit påkallad för tillvaratagande av hans rätt, så ock för hans inställelse vid rätten.

Ersättning för tilltalads inställelse utgår i enlighet med vad som gäller för tilltalad som åtnjuter rättshjälp.

för försvarare, för rådgivning enligt rättshjälpslagen (1972:429), för bevisning under förundersökningen eller i rättegången samt för expeditiionsavgifter, om kostnaderna skäligen varit motiverade för att den tilltalade skulle kunna ta till vara sin rätt.

Den tilltalade kan också få ersättning för inställelse inför rätten. Sådan ersättning utgår enligt vad som gäller för en tilltalad som har rättshjälp.

Döms den tilltalade för brottet, kan han få ersättning av allmänna medel för sådana kostnader som avses i första eller andra stycket och som vållats honom genom fel eller försummelse av åklagaren.

3 §

Finnes åklagare hava väckt åtal utan skäl, må han förpliktas att ersätta statsverket kostnad, som avses i 1 §, så ock till statsverket återgälda vad enligt 2 § tillerkänts den tilltalade.

Har målsäganden utan skäl gjort angivelse eller eljest föranlett åtalet, må i den omfattning, som finnes skälig, ersättningsskyldighet ock åläggas honom.

Har målsäganden utan skäl gjort angivelse eller på annat sätt föranlett allmänt åtal, får han i den omfattning som är skälig förpliktas att ersätta staten kostnad, som avses i 1 §, och vad som enligt 2 § tillerkänts den tilltalade.

4 §

Har i mål, vari åklagare för talan, den tilltalade genom att utebliva från rätten eller ej iakttaga föreläggande, som rätten meddelat, eller genom påstående eller invändning, som han insett eller bort inse sakna fog, eller annorledes genom vårdslöshet eller försummelse föranlett uppskov i målet eller eljest vållat kostnad för statsverket, vare han skyldig att ersätta sådan kostnad, huru rättegångskostnaden i övrigt än skall bäras.

Vad nu sagts äge motsvarande tillämpning, om åklagaren, målsäganden eller offentlig försvarare

Om den tilltalade i ett mål, där åklagaren för talan, genom att utebli från rätten eller inte följa ett föreläggande, som rätten meddelat, eller genom påstående eller invändningar, som han insett eller bort inse sakna fog, eller på annat sätt genom vårdslöshet eller försummelse vållat kostnader för staten, är han skyldig att ersätta sådana kostnader oavsett hur ansvaret för rättegångskostnaderna i övrigt skall fördelas.

Om målsäganden eller en offentlig försvarare genom vårdslöshet eller försummelse vållat kostnader

genom vårdslöshet eller försummelse vållat *kostnad* för statsverket eller den tilltalade.

för *staten* eller den tilltalade, är *han* skyldig att ersätta *dess*a kostnader.

5 §

Skall enskild part enligt detta kapitel helt eller delvis ersätta rättegångskostnad och finnes ställföreträdare för parten eller partens ombud eller biträde eller av honom utsedd försvarare hava genom åtgärd, som avses i 3 § *andra stycket*, eller genom vårdslöshet eller försummelse, som sägs i 4 §, vållat sådan kostnad, äge rätten, även om yrkande därom ej framställts, förplikta honom att jämte parten ersätta kostnaden.

Skall enskild part enligt detta kapitel helt eller delvis ersätta rättegångskostnad och finnes ställföreträdare för parten eller partens ombud eller biträde eller av honom utsedd försvarare hava genom åtgärd, som avses i 3 §, eller genom vårdslöshet eller försummelse, som sägs i 4 §, vållat sådan kostnad, äge rätten, även om yrkande därom ej framställts, förplikta honom att jämte parten ersätta kostnaden.

6 §⁹

Dömas flera för medverkan till samma brott eller för brott, som äga samband med varandra, eller skola flera målsägande eller åklagaren och målsäganden ersätta rättegångskostnad, svare de för kostnaden en för alla och alla för en. I den mån kostnad hänför sig till del av målet, som angår allenast någon av dem, eller ock någon orsakat kostnad genom vårdslöshet eller försummelse, som avses i 4 §, skall dock denna kostnad gäldas av honom ensam.

Dömas flera för medverkan till samma brott eller för brott, som äga samband med varandra, eller skola flera målsägande ersätta rättegångskostnad, svare de för kostnaden en för alla och alla för en. I den mån kostnad hänför sig till del av målet, som angår allenast någon av dem, eller ock någon orsakat kostnad genom vårdslöshet eller försummelse, som avses i 4 §, skall dock denna kostnad gäldas av honom ensam.

Är någon enligt 5 § skyldig att jämte part ersätta kostnad, svare de en för båda och båda för en.

10 §¹⁰

Fullföljes mål från lägre rätt, skall skyldigheten att ersätta rättegångskostnad i högre rätt bestämmas med hänsyn till rättegången därstädes. Högre rätts dom skall anses som fällande, allenast då den tilltalade dömes till påföljd, som är att anse såsom svårare än den, var till lägre rätt dömt, eller, om han frikänts av lägre rätt, finnes hava begått brottet eller av honom full-

Fullföljes mål från lägre rätt, skall skyldigheten att ersätta rättegångskostnad i högre rätt bestämmas med hänsyn till rättegången därstädes. Högre rätts dom skall anses som fällande, allenast då den tilltalade dömes till påföljd, som är att anse såsom svårare än den, var till lägre rätt dömt, eller, om han frikänts av lägre rätt, finnes hava begått brottet eller av honom full-

⁹ Senaste lydelse 1948:453.

¹⁰ Senaste lydelse 1964:166.

följd talan ej föranleder ändring i lägre rätts dom. Stadgandet i 3 § skall avse det fall, att i *högre rätt* talan utan skäl fullföljts av åklagaren.

följd talan ej föranleder ändring i lägre rätts dom. Stadgandet i 3 § skall avse det fall, att *målsäganden* utan skäl *föranlett* att talan fullföljts av åklagaren.

Om kostnad i högre rätt i mål angående fråga, som dit fullföljts särskilt, äge vad i detta kapitel stadgas om mål, som väckts vid lägre rätt, motsvarande tillämpning.

Återförvisas mål, skall frågan om kostnaden i den högre rätten prövas i samband med målet efter dess återupptagande.

11 §¹¹

Om rättegångskostnad i mål, vari allenast målsägande för talan, gälle i tillämpliga delar vad i 18 kap. är stadgat.

I fråga om den tilltalades skyldighet att ersätta staten kostnad för offentlig försvarare och för annan rättshjälp åt honom själv tillämpas dock 1 § *första stycket sista meningen samt* andra och tredje styckena detta kapitel.

I fråga om den tilltalades skyldighet att ersätta staten kostnad för offentlig försvarare och för annan rättshjälp åt honom själv tillämpas dock 1 § andra och tredje styckena detta kapitel.

I fråga om skyldighet för målsägande att i mål, vari han biträtt allmänt åtal eller eljest fört talan jämte åklagaren eller denne fört talan för målsäganden, ersätta rättegångskostnad och om hans rätt till ersättning för sådan kostnad gälle, utöver bestämmelserna i 3 och 4 §§, vad i 18 kap. 12 § är stadgat.

48 kap.

12 a §¹²

Finner åklagaren att ett strafföreläggande, som har godkänts, till följd av skrivfel, *felräkning* eller *annat* liknande förbiseende innehåller en uppenbar oriktighet, skall han, sedan den som har godkänt föreläggandet har *beretts* tillfälle att yttra sig, besluta om rättelse av föreläggandet.

Om åklagaren finner att ett strafföreläggande, som har godkänts, innehåller en uppenbar oriktighet till följd av *åklagarens eller någon annans* skrivfel, *räknefel* eller liknande förbiseende, skall han, sedan den som har godkänt föreläggandet har *getts* tillfälle att yttra sig, besluta om rättelse av föreläggandet.

Rättelse får inte göras, om den som har godkänt föreläggandet motsätter sig det.

En rättelse får inte innebära att straffet höjs.

49 kap.

1 a §

När en tingsrätt meddelar dom i fall som avses i 17 kap. 5 § andra

¹¹ Senaste lydelse 1983:920.

¹² Senaste lydelse 1982:1123.

stycket, bestämmer rätten med hänsyn till omständigheterna om talan mot domen skall föras särskilt eller endast i samband med talan mot tingsrättens slutliga avgörande. Talan förs genom vad.

12 §¹³

Talan mot tingsrättens dom eller beslut i mål som handlagts av en lagfaren domare enligt 1 kap. 3 d § första stycket får inte prövas av hovrätten i vidare mån än som framgår av 13 §, om inte hovrätten meddelat parten prövningstillstånd.

Prövningstillstånd behövs inte vid talan mot beslut som rör någon annan än en part eller en intervenient, beslut varigenom tingsrätten ogillat jäv mot en domare, beslut angående utdömande av förelagt vite eller om ansvar för en rättegångsförseelse eller beslut varigenom en missnöjesanmälan eller en ansökan om återvinning eller en vade- eller besvärstalan avvisats.

I fråga om meddelade prövningstillstånd skall 54 kap. 11 § *andra* stycket och 13 § gälla i tillämpliga delar.

I fråga om meddelade prövningstillstånd skall 54 kap. 11 § tredje stycket och 13 § gälla i tillämpliga delar.

52 kap.

1 §¹⁴

Vill någon *anföra besvär mot underrätts* beslut, skall han inom två veckor från den dag då beslutet meddelades *inkomma med besvärslaga till underrätten*. Om ett beslut under rättegången inte har meddelats vid sammanträde för förhandling och det inte heller vid något sådant sammanträde har tillkännagivits när beslutet kommer att meddelas, skall dock besvärstiden räknas från den dag då klaganden fick del av beslutet. Klagan över beslut om någons häktande eller kvarhållande i häkte eller om åläggande av reseförbud eller i fråga, som avses i 49 kap. 6 §, är inte inskränkt till viss tid.

Om skyldighet att anmäla missnöje med beslut, som avses i 49 kap. 3 § eller 4 § första stycket 1, 2, 3, 7, 8 eller 9, stadgas i nämnda kapitel.

Vill någon *överklaga en tingsrätts* beslut, skall han *ge in en besvärslaga till tingsrätten*. Inlagan skall ha kommit in till rätten inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades. Om ett beslut under rättegången inte har meddelats vid sammanträde för förhandling och det inte heller vid något sådant sammanträde har tillkännagivits när beslutet kommer att meddelas, skall dock besvärstiden räknas från den dag då klaganden fick del av beslutet. Klagan över beslut om någons häktande eller kvarhållande i häkte eller om åläggande av reseförbud eller i fråga, som avses i 49 kap. 6 §, är inte inskränkt till viss tid.

I 49 kap. finns bestämmelser om att den, som vill överklaga ett beslut, i vissa fall först skall anmäla missnöje.

¹³ Senaste lydelse 1989: 656.

¹⁴ Senaste lydelse 1984: 131.

54 kap.

1 a §

När en hovrätt meddelar dom i fall som avses i 17 kap. 5 § andra stycket, bestämmer hovrätten med hänsyn till omständigheterna om talan mot domen skall föras särskilt eller endast i samband med talan mot hovrättens slutliga avgörande. Talan förs genom ansökan om revision.

55 kap.

12 a §¹⁵

Om högsta domstolen med tillämpning av bestämmelserna i 54 kap. 11 eller 11 a § har prövat en prejudikatfråga får domstolen, om ytterligare prövning krävs, helt eller delvis grunda sitt avgörande av målet i övrigt på hovrättens bedömning eller, med undanröjande av lägre rätts dom, återförvisa målet till lägre rätt för fortsatt handläggning.

En prejudikatfråga får avgöras genom dom.

En prejudikatfråga får avgöras genom dom även i andra fall än som avses i 17 kap. 5 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990. Äldre bestämmelser gäller dock

1. i fråga om fullföljd av talan mot särskild dom enligt 17 kap. 5 § som har meddelats före ikraftträdandet,

2. i fråga om tid för besvär över beslut som meddelats före ikraftträdandet,

3. i fråga om lägre rätts skyldighet att pröva om talan mot avgörande som meddelats före ikraftträdandet fullföljts på föreskrivet sätt.

Har i mål som avses i 1 kap. 7 § äldre lydelsen talan före ikraftträdandet väckts vid viss tingsrätt som sägs där, behåller tingsrätten sin behörighet att handlägga målet.

¹⁵ Senaste lydelse 1989: 352.

2 Förslag till Lag om ändring i föräldrabalken

1989/90:JuU32
Bilaga

Härigenom föreskrivs att 20 kap. 9 § föräldrabalken¹ skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1990.

¹ Senaste lydelse 1981:26.

3 Förslag till

Lag om ändring i jordabalken

1989/90:JuU32

Bilaga

Härigenom föreskrivs att 19 kap. 17 § jordabalken¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 kap.

17 §

Om införelse i fastighetsboken eller tomträttsboken finnes innehålla uppenbar oriktighet till följd av skrivfel eller *annat dylikt* förbiseende, skall införelsen rättas. Kan rättelse bli till förfång för ägare eller innehavare av panträtt eller innehavare av rättighet, för vilken inskrivning är beviljad eller sökt, skall det inbördes företrädet mellan berörda förvärv bestämmas efter vad som finnes skäligt. Tillfälle att yttra sig skall lämnas part som beröres, om han är känd, samt myndighet som avses i 18 kap. 5 § första stycket.

Om införelse i fastighetsboken eller tomträttsboken finnes innehålla uppenbar oriktighet till följd av *inskrivningsmyndighetens eller någon annans* skrivfel eller *liknande* förbiseende, skall införelsen rättas. Kan rättelse bli till förfång för ägare eller innehavare av panträtt eller innehavare av rättighet, för vilken inskrivning är beviljad eller sökt, skall det inbördes företrädet mellan berörda förvärv bestämmas efter vad som finnes skäligt. Tillfälle att yttra sig skall lämnas part som beröres, om han är känd, samt myndighet som avses i 18 kap. 5 § första stycket.

Beslut i ärende som avses i första stycket meddelas genom införelse i fastighetsboken eller tomträttsboken. Skälen för beslutet skall antecknas i akten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

¹ Balken omtryckt 1971:1209.

4 Förslag till

Lag om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1)

1989/90:JuU32

Bilaga

Härigenom föreskrivs att 39 § sjölagen (1891: 35 s. 1)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

39 §

Om införing i skepps- eller skeppsbyggnadsregistret finnes innehålla uppenbar oriktighet till följd av skrivfel eller *annat dylikt* förbiseende, skall införingen rättas. Vad som nu sagts har motsvarande tillämpning på uppenbar oriktighet i registret till följd av tekniskt fel. Kan rättelse bli till förfång för ägare eller för innehavare av pantbrev på grund av in-teckning, skall det in-bördes företrädet mellan berörda förvärv bestämmas efter vad som finnes skäligt. Tillfälle att yttra sig skall lämnas part som beröres, om han är känd, samt myndighet som avses i 372 §.

Om införing i skepps- eller skeppsbyggnadsregistret finnes innehålla *någon* uppenbar oriktighet till följd av *registermyndighetens eller någon annans* skrivfel eller *liknande* förbiseende, skall införingen rättas. Vad som nu sagts har motsvarande tillämpning på uppenbar oriktighet i registret till följd av tekniskt fel. Kan rättelse bli till förfång för ägare eller för innehavare av pantbrev på grund av in-teckning, skall det in-bördes företrädet mellan berörda förvärv bestämmas efter vad som finnes skäligt. Tillfälle att yttra sig skall lämnas part som beröres, om han är känd, samt myndighet som avses i 372 §.

Beslut om rättelse meddelas genom införing i registret. Skälen för beslutet antecknas i dagboken eller akten. I stället för bevis eller handling, som utfärdats i enlighet med den tidigare införingen, skall ny sådan handling utfärdas. Den tidigare handlingen skall återfordras, göras obrukbar och behållas av registermyndigheten. Den som innehar handlingen är skyldig att ingiva den för detta ändamål. I föreläggande att fullgöra sådan skyldighet får vite utsättas.

Talan mot beslut om rättelse får föras även av myndighet som avses i 372 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

¹ Lagen omtryckt 1985: 176.

5 Förslag till

1989/90:JuU32

Bilaga

Lag om ändring i lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 20 § lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1990.

Äldre föreskrifter gäller fortfarande

1. i fråga om påföljd för parts utevaro, om parten före ikraftträdandet kallats till förhandling, och
2. i fråga om ordningen för målets fullföljd i högre rätt, om det avgörande mot vilket talan fullföljts har meddelats före ikraftträdandet.

6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1946: 807) om handläggning av domstolsärenden

1989/90:JuU32

Bilaga

Härigenom föreskrivs att i lagen (1946: 807) om handläggning av domstolsärenden skall införas två nya paragrafer, 9 a och 9 b § §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 a §

Finner en tingsrätt att ett beslut, som den har meddelat som första instans, är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, skall rätten ändra beslutet, om det kan ske snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part (omprövning).

Skyldigheten gäller även om beslutet överklagas. Skyldigheten gäller dock inte, om tingsrätten har överlämnat handlingarna i ärendet till en högre instans eller om det i annat fall finns särskilda skäl mot att rätten ändrar sitt beslut.

En part har inte rätt att få beslutet omprövat, om han begär omprövning sedan tiden för överklagande av beslutet har gått ut.

9 b §

Ett överklagande av en tingsrätts beslut förfaller, om rätten själv ändrar beslutet så som klaganden begär. I så fall tillämpas inte 52 kap. 2 och 4 §§ rättegångsbalken.

Ändrar rätten beslutet på annat sätt än klaganden begär, skall överklagandet anses omfatta det nya beslutet, om inte avvisning skall ske enligt 52 kap. 2 § rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

Äldre bestämmelser gäller i fråga om ändring av beslut som meddelats före ikraftträdandet.

Lag om ändring i lagen (1949: 164) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål

Bilaga

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1949: 164) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 §

I mål angående ansvar på grund av tryckfrihetsbrott skall rätten vid förberedande behandling så snart ske kan utreda huruvida den tilltalade enligt 8 kap. tryckfrihetsförordningen är ansvarig för skriften samt, om så erfordras, meddela beslut därom.

Vid beredande av tryckfrihetsmål, vari talan föres om ansvar, må rätten, även då fråga är om allmänt åtal, höra part eller annan så ock meddela beslut i fråga om målets avvisande. För behandling av fråga som avses i första stycket må huvudförhandling utsättas; vid sådan förhandling eller vid huvudförhandling, som eljest utsättes ehuru målet i övrigt ej är berett till huvudförhandling, skall rätten bestå av tre *eller fyra* lagfarna domare.

Vid beredande av tryckfrihetsmål, vari talan föres om ansvar, må rätten, även då fråga är om allmänt åtal, höra part eller annan så ock meddela beslut i fråga om målets avvisande. För behandling av fråga som avses i första stycket må huvudförhandling utsättas; vid sådan förhandling eller vid huvudförhandling, som eljest utsättes ehuru målet i övrigt ej är berett till huvudförhandling, skall rätten bestå av tre lagfarna domare.

Om särskild talan mot beslut, varigenom rätten ogillat invändning av tilltalad att han enligt 8 kap. tryckfrihetsförordningen icke är ansvarig för skriften, gälle vad i rättegångsbalken är stadgat angående invändning om rättegångshinder.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

¹ Lagen omtryckt 1977: 1017.

Härigenom föreskrivs att 15 kap. 2 § och 17 kap 1 § fastighetsbildningslagen (1970: 988)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

15 kap.

2 §²

Fastighetsbildningsmyndighetens beslut skall överklagas särskilt, om myndigheten

1. avvisat ansökan om fastighetsbildning eller fastighetsbestämning eller avvisat ombud eller biträde,

2. ogillat jäv mot förrättningsman,

3. beslutat i fråga om förskott enligt 5 kap. 30 § fjärde stycket eller tidpunkt för rättighetshavares skyldighet att avträda mark enligt 5 kap. 30 b §,

4. beslutat i fråga om ersättning till sakkunnig eller syssloman eller till sådan skadelidande som avses i 4 kap. 38 §,

5. beslutat i fråga om rättelse av förrättningsbeslut, karta eller annan handling,

6. beslutat att gemensamt arbete skall utföras enligt denna lag eller att fråga om sådant arbete skall prövas enligt annan lagstiftning,

7. beslutat enligt 9 kap. 3 § om fördelning av kostnader för gemensamt arbete eller enligt 9 kap. 4 § om utdebitering av sådana kostnader,

8. beslutat att syssloman som fått i uppdrag att ombesörja gemensamt arbete skall skiljas från uppdraget,

9. avvisat överklagande.

Skrivelsen med överklagande enligt denna paragraf skall ges in till fastighetsbildningsmyndigheten inom *två* veckor från den dag då beslutet meddelades. Överklagande får göras av sakägare. Beslut som avses i 1, 4, 5 och 8 får överklagas även av annan som beslutet rör.

Skrivelsen med överklagande enligt denna paragraf skall ges in till fastighetsbildningsmyndigheten inom *tre* veckor från den dag då beslutet meddelades. Överklagande får göras av sakägare. Beslut som avses i 1, 4, 5 och 8 får överklagas även av annan som beslutet rör.

17 kap.

1 §³

Fastighetsdomstols utslag eller beslut får, om inte annat är föreskrivet, överklagas till hovrätten. Skrivelsen med överklagandet skall ges in till fastighetsdomstolen. I stället för den i 52 kap. 1 § rättegångsbalken föreskrivna tiden av *två veckor* gäller en tid av fyra veckor.

Fastighetsdomstols utslag eller beslut får, om inte annat är föreskrivet, överklagas till hovrätten. Skrivelsen med överklagandet skall ges in till fastighetsdomstolen. I stället för den i 52 kap. 1 § rättegångsbalken föreskrivna tiden gäller en tid av fyra veckor.

¹ Lagen omtryckt 1971: 1035.

² Senaste lydelse 1989: 724.

³ Senaste lydelse 1989: 724.

Överklagande får göras av sakägare och annan enskild part samt av sådan företrädare för allmänt intresse som kunnat föra talan i frågan vid fastighetsdomstolen.

1989/90:JuU32
Bilaga

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990. Äldre föreskrifter gäller dock i fråga om tid för besvär över beslut som meddelats före ikraftträdandet.

Lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Härigenom föreskrivs att 20 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*20 §¹

Valbar till nämndeman i kammarrätt och länsrätt är svensk medborgare, som är kyrkobokförd i länet och som inte är underårig eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Tjänsteman vid *allmän förvaltningsdomstol*, länsstyrelse, läns-skattemyndighet eller under länsstyrelse eller läns-skattemyndighet lydande myndighet, lagfaren domare, åklagare, polisman eller advokat eller annan som har till yrke att föra andras talan inför rätta får inte vara nämndeman.

Tjänsteman vid *domstol*, länsstyrelse, läns-skattemyndighet eller under länsstyrelse eller läns-skattemyndighet lydande myndighet, lagfaren domare, åklagare, polisman eller advokat eller annan som har till yrke att föra andras talan inför rätta får inte vara nämndeman.

Nämndeman i länsrätt får inte samtidigt vara nämndeman i kammarrätt.

Den som har fyllt sextio år eller uppger något giltigt hinder är inte skyldig att ta emot uppdrag som nämndeman. Den som har avgått som nämndeman är inte skyldig att ta emot nytt uppdrag förrän efter tre år.

Rätten prövar självantaganden om behörighet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990. I fråga om nämndemän som valts före ikraftträdandet gäller dock äldre bestämmelser.

¹ Senaste lydelse 1988: 1329.

Härigenom föreskrivs att 32 och 50 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

32 §

Beslut, som till följd av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende innehåller uppenbar oriktighet, får rättas av domstolen. Om det ej är obehövt, skall tillfälle lämnas part att yttra sig innan rättelse sker.

Beslut, som innehåller någon uppenbar oriktighet till följd av domstolens eller någon annans skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende, får rättas av domstolen.

Har domstolen av förbiseende underlåtit att fatta ett beslut som skulle ha meddelats i samband med ett avgörande, får domstolen komplettera sitt avgörande i det hänseendet inom två veckor från det att avgörandet meddelades.

Om det inte är obehövt, skall parterna få tillfälle att yttra sig innan rättelse eller komplettering sker.

50 §¹

Behärskar part, vittne eller annan som skall höras inför rätten ej svenska språket eller är han allvarligt hörsel- eller talskadad, skall rätten vid behov anlita tolk. Rätten får även i annat fall vid behov anlita tolk.

Första stycket skall tillämpas även i fråga om överföring från punktskrift till vanlig skrift eller omvänt.

Som tolk får ej anlitas den vars tillförlitlighet kan anses förringad på grund av hans ställning till någon som för talan i målet eller på grund av annan därmed jämförlig omständighet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

¹ Senaste lydelse 1987: 748.

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*9 §¹

Valbar till nämndeman i försäkringsrätt är varje svensk medborgare, som är kyrkobokförd i länet och inte är underårig eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. Den som är tjänsteman i allmän försäkringskassa eller ledamot av socialförsäkringsnämnd, tjänsteman vid lokal skattemyndighet eller riksförsäkringsverket, lagfaren domare, annan ledamot eller tjänsteman i *försäkringsdomstol*, åklagare, advokat eller annan som har till yrke att föra andras talan inför rätta får inte vara nämndeman.

Valbar till nämndeman i försäkringsrätt är varje svensk medborgare, som är kyrkobokförd i länet och inte är underårig eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. Den som är tjänsteman i allmän försäkringskassa eller ledamot av socialförsäkringsnämnd, tjänsteman vid lokal skattemyndighet eller riksförsäkringsverket, lagfaren domare, annan ledamot i *försäkringsdomstol*, tjänsteman *vid domstol*, åklagare, advokat eller annan som har till yrke att föra andras talan inför rätta får inte vara nämndeman.

Den som har fyllt sextio år eller uppger något giltigt hinder är inte skyldig att ta emot uppdrag som nämndeman. Den som har avgått som nämndeman är inte skyldig att ta emot nytt uppdrag förrän efter tre år.

Rätten prövar självmant den valdes behörighet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990. I fråga om nämndemän som valts före ikraftträdandet gäller dock äldre bestämmelser.

¹ Senaste lydelse 1988:1330.

Lag om ändring i vattenlagen (1983: 291)

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 37 § samt 13 kap. 56 och 65 §§ vattenlagen (1983: 291) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

12 kap.

37 §

Förrättningsmannens beslut överklagas särskilt, om förrättningsmannen har

1. ogillat jäv enligt 7 §,
2. beslutat angående ersättning till sakkunnig eller tolk,
3. beslutat angående ersättning enligt 24 § tredje stycket,
4. beslutat angående rättelse enligt 35 §.

Överklagande enligt första stycket sker genom besvär som skall ges in till vattendomstolen inom *två* veckor från den dag då beslutet meddelades.

Överklagande enligt första stycket sker genom besvär som skall ges in till vattendomstolen inom *tre* veckor från den dag då beslutet meddelades.

Ett beslut att godta en invändning om jäv får inte överklagas.

Den som menar att förrättningen onödigt uppehålls genom ett beslut av förrättningsmannen får överklaga beslutet genom besvär hos vattendomstolen. Denna besvärsmått är inte inskränkt till någon viss tid.

13 kap.

56 §

Har förrättningsmannens beslut inte överklagats *på föreskrivet sätt eller* inom rätt tid, skall klagomålen omedelbart avvisas av vattendomstolen. Har besvärslagan före besvärstidens utgång inkommit till förrättningsmannen, skall den omständigheten att inlagen först efter utgången av nämnda tid inkommit till domstolen inte föranleda att talan avvisas.

Har förrättningsmannens beslut inte överklagats inom rätt tid, skall klagomålen omedelbart avvisas av vattendomstolen. Har besvärslagan före besvärstidens utgång inkommit till förrättningsmannen, skall den omständigheten att inlagen först efter utgången av nämnda tid inkommit till domstolen inte föranleda att talan avvisas.

65 §¹

Vattendomstolens domar eller beslut får, om inte annat är föreskrivet, överklagas hos vattenöverdomstolen. I stället för de tider som föreskrivs i 50 kap. 1 och 2 §§ *samt 52 kap. 1 §* rättegångsbalken gäller för vad fyra veckor, för anslutningsvad två veckor *och för anförande av besvär tre veckor.*

Vattendomstolens domar eller beslut får, om inte annat är föreskrivet, överklagas hos vattenöverdomstolen. I stället för de tider som föreskrivs i 50 kap. 1 och 2 §§ rättegångsbalken gäller för vad fyra veckor *och* för anslutningsvad två veckor.

¹ Senaste lydelse 1987: 758.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990. Äldre föreskrifter gäller dock

1. i fråga om tid för besvär över beslut som meddelats före ikraftträdandet, och
2. i fråga om skyldighet att pröva om talan mot avgörande som meddelats före ikraftträdandet fullföljts på föreskrivet sätt.

1989/90:JuU32
Bilaga

13 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1984: 649) om företagshypotek

1989/90:JuU32

Bilaga

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 22 § lagen (1984: 649) om företagshypotek skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

22 §

En införeling i företagsinteckningsregistret skall rättas, om införelingen innehåller *en* uppenbar oriktighet till följd av skrivfel, *något annat* liknande förbiseende eller något tekniskt fel. Det inbördes företrädet mellan in-teckningar som berörs av en rättelse skall bestämmas efter vad som är skäligt, om rättelsen kan skada näringsidkaren eller någon innehavare av företagshypoteks-brev.

En införeling i företagsinteckningsregistret skall rättas, om införelingen innehåller *någon* uppenbar oriktighet till följd av *inskrivningsmyndig-hetens eller någon annans* skrivfel eller liknande förbiseende eller *till följd av något* tekniskt fel. Det inbördes företrädet mellan in-teckningar som berörs av en rättelse skall bestämmas efter vad som är skäligt, om rättelsen kan skada näringsidkaren eller någon innehava-re av företagshypoteks-brev.

Tillfälle att yttra sig skall lämnas den vars rätt berörs, om han är känd, samt den myndighet som avses i 5 kap. 3 §.

En anteckning om ärendet skall göras i registret, om inte beslut meddelas samma dag som ärendet har tagits upp.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

Härigenom föreskrivs att 26 § förvaltningslagen (1986:223) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

26 §

Ett beslut som till följd av skriftfel, räknefel eller något annat sådant förbiseende innehåller en uppenbar oriktighet får rättas av den myndighet som har meddelat beslutet. Innan rättelse sker skall myndigheten ge den som är part tillfälle att yttra sig, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild och åtgärden inte är obehövlig.

Ett beslut som innehåller en uppenbar oriktighet till följd av myndighetens eller någon annans skriftfel, räknefel eller liknande förbiseende, får rättas av den myndighet som har meddelat beslutet. Innan rättelse sker skall myndigheten ge den som är part tillfälle att yttra sig, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild och åtgärden inte är obehövlig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.